

AFGHANISTAN

Av pol. mag. TORSTEN ÖRN

ARABIEN, Tibet och Afghanistan har av gammalt genom sin hemlighetsfullhet utövat en särskild dragningskraft på européer, och Afghanistan har ingalunda visat sig vara det lättillgängligaste av dessa länder, skrev Paul Mohn i sin monografi över det centralasiatiska kungariket »Resa till Afghanistan» 1930. Det är en av de förhållandevis få passager i denna utomordentliga bok som de senaste trettio årens utveckling har korrigerat. I huvudstaden Kabul finns det i dag drygt två tusen bofasta ryssar och dubbelt så många västerlänningar.¹ Dessutom besöks Afghanistan årligen av ett tusental turister och andra resenärer. Ett växande antal internationella flygbolag har inkluderat Kabul eller Kandahar i sina ruter. Den internationella litteraturen om Afghanistan växer med någon hylldecimeter om året, och landet figurerar allt oftare i världspressen.

I imperiers utkant

Afghanistan är verkligen en »Kulturers korsväg», som Jan Myr-

¹ »westerners», den bekväma och i Östern gängse samlingsbeteckningen på västeuropéer, amerikaner och australiensare; nutidens »franker».

dal så träffande kallat sin nyutkomna bok om landet. Erövrare efter erövrare har införlivat eller sökt införliva de viktiga Hindu-kushpassen med sitt imperium, och i århundraden har karavaner tagit sig fram genom dessa pass på väg till eller från Kina, Indien, Persien och Medelhavsländerna. Resultatet har blivit en ganska förbryllande och brokig vävnad.

Inhemskt skriftligt källmaterial är emellertid sällsynt, särskilt från nyare tid. Till och med konungarikets officiella krönikör dr Mohammed Ali har i allt väsentligt måst bygga på utländska källor. Franska arkeologer har sedan en tid verkat i landet, men ännu inte avslutat sin kartläggning.

Vedaskrifterna omnämner landet kring Hindukush som ariernas hemland omkring tusen år före Kristi födelse, innan dessa invaderade Indien. 500 år senare gjorde Cyrus landet till en persisk satrapi, Baktrien med Bactra, det nuvarande Balkh, strax söder om Amu Darja som huvudstad. Ytterligare 200 år senare kom Alexander den store, som enligt sin vana grundade städer och inplanterade grekiska kolonier, innan han, sannolikt genom Khyberpasset, tågade

ner mot Indien, där han och hans silversköldar för första gången konfronterades med stridselefanter. Efter Alexanders död kom Afghanistan först att höra till det seleukidiska riket, men snart konstituerade grekerna i Baktrien en egen stat. Detta hellenistiska rike, som i växande utsträckning tilldragit sig historikernas uppmärksamhet, hör utan tvekan till de intressantare företeelserna i världshistorien. Tidvis omfattade det förutom Afghanistan stora delar av det nuvarande Pakistan, Västturkestan och Persien. Under andra perioder — t. ex. på 200-talet f. Kr. när buddhistkejsaren Asoka regerade i Indien — trängdes grekerna tillbaka, och landet söder om vattendelaren Hindukush blev ett buddhistiskt centrum med en säregen greko-buddhistisk konst och kultur. Först omkring år 55 f. Kr. upphörde riket att finnas till. Det är egendomligt att tänka sig att ett isolerat hellenistiskt rike i Centralasien lyckades bevara sin självständighet i nästan hundra år efter det att Hellas självt blivit en romersk provins. Naturligtvis var grekerna i Baktrien få till antalet, men som politiskt och kulturellt ledande skikt spelade de en roll jämförbar med normannernas på Sicilien ett drygt årtusende senare.

Under de följande århundradena utsattes Afghanistan för en lång rad folkvandringar och invasioner, av vilka dock endast den muselmanska på 600- och 700-talen har fått

en bestående betydelse. Afghanistan är i dag mer ortodoxt muselmanskt än kanske något annat land än Saudiarabien. På 1200-talet skövlade Djingis Khans horder Afghanistan liksom så många andra av de länder, Marco Polo — som i Afghanistan fått en fårras uppkallad efter sig — genomkorsade på 1270-talet. Hundra år senare införlivade Timur Lenk landet med sitt vidsträckta rike. Babur — den förste stormoguln — som enligt den samtida agitationen hade både Djingis Khans och Timur Lenks blod i sina ådror och ligger begravd i Kabul — gjorde i början av 1500-talet Afghanistan till bas för sitt erövringståg mot Indien, där hans efterkommande skulle komma att härska fram till »den brittiska parentesen». I överensstämmelse med vad som blivit god afghansk tradition frigjorde sig stammarna i de afghanska dalgångarna så småningom från beroendet av en så avlägset boende furste som Stora Mogul i Delhi. En tid lydde de under Nadir Shah av Persien — en samtida till Montesquieus »Lettres Persanes» — som 1739 trängde ner genom Khyberpasset, erövrade Delhi och därifrån medförde påfågelnstronen i sitt krigsbyte.

Från 1747 kan man emellertid räkna med ett självständigt Afghanistan styrt av inhemska emirer.

Buffertstat

Sin entré i den europeiska storpolitiken gjorde Afghanistan på

Tilsitmötet. Napoleon hade inte låtit den relativt misslyckade expeditionen till Egypten ett årtionde tidigare ta död på sin idé att genom ett angrepp mot Indien tvinga britterna till fred. Vad som nu föresvävade honom var en fransk-rysk expedition landvägen under utnyttjande av det franska inflytandet i Persien och Punjab, Femflodslandet på den indiska sidan Khyberpasset, där franska fortifikationsofficerare byggde fästningar åt sikhmaharadjan Ranjit Singh.

Av detta projekt blev som bekant ingenting, men den ryska faran bestod, och i London och Calcutta hade man fått upp ögonen för Afghanistans betydelse för Indiens säkerhet. Under det följande århundrandet skulle den brittiska diplomatin pendla mellan vad som kallades »masterly inactivity» och »forward policy», dvs. tveka mellan huruvida man skulle stoppa vid Khyberpasset, dit man nådde efter sikhkrigen på 1840-talet, eller erövra Afghanistan och göra Amu Darja eller i varje fall Hindukush till imperiets nordvästgräns. Ryssarna å sin sida avancerade målmedvetet i norr; 1853 var Aralsjön en rysk insjö, 1865 var det slut med Tasjkents självständighet, 1868 med Samarkands och Bocharas. Furst Gortjakov hade visserligen försäkrat London att Afghanistan låg utanför vad ryssarna betraktade som sin intressesfär, men ingen visste var Afghanistans nordgräns gick.

Två gånger kommenderades den anglo-indiska armén upp genom Khyberpasset. Båda gångerna var motiveringen att emiren visat sig för tillmötesgående mot ryssarna. Intet av krigen var särskilt ärofyllt ur brittisk synpunkt, och de illustrerade egentligen endast Talleyrands visdomsord, att man kan göra allt med bajonetter utom att sitta på dem. Under det första afghanska kriget, 1838–1842, tillintetgjordes en hel brittisk armékår i Khyberpasset så när som på en man — den militärläkare som sannolikt utgjorde förebilden för Conan Doyles odödlige Dr Watson. Under det andra kriget, 1878–1881, tillfogades britterna ett försmädligt nederlag på öppna fältet vid Maiwand nära Kandahar. Följande straffexpeditioner torde endast ha rehabiliterat britternas anseende i deras egna ögon. 1885 hängde det på ett hår att Storbritannien och Ryssland råkat i krig om den afghanska nordgränsen, och 1891 kom det till en sammanstötning i Pamir mellan kosacker och brittiskt infanteri. Successivt kom emellertid Afghanistans gränser att fastställas genom brittisk-ryska överenskommelser — oftast under afghansk protest. Huvuddelen av nordgränsen definierades 1885, sydgränsen mot Indien 1893, den s. k. Durandlinjen, och gränsen mellan Afghanistan, Ryssland, Kina och Indien 1895, varvid Afghanistan tilldelades Wakhan, som förenar Afghanistan med Kina och skiljer

Ryssland från Indien. Att det härigenom var möjligt att landvägen ta sig fram från Turkiet till Kina utan att beträda vare sig ryskt eller brittiskt område bevisade en tysk-turkisk militärdelegation under det första världskriget. Enligt den vanligaste uppskattningen upptar Afghanistan inom dessa sina nuvarande gränser 650 000 km², och är alltså dubbelt så stort som Norge.

Steg för steg hade briter och ryssar sålunda kommit fram till vad Palmerston redan 1838 angav som ett eftersträvansvärt mål för den brittiska och ryska politiken i Centralasien, nämligen att konsolidera lugnet i de länder som skilde Rysslands besittningar från Storbritanniens och respektera deras oberoende. Isvolskijs och Nicolsons politik 1907, som till bakgrund dessutom hade det wilhelmska Tysklands flottrustningar och Bagdadbaneprojekt, endast konfirmerade Afghanistans status som bufertstat.

Under det första världskriget höll sig också Afghanistan neutralt trots starka påtryckningar från sultanens och kalifens Konstantinopel att göra gemensam sak mot de otrogna arvfienterna. Först sedan Pariskonferensen inletts, bröt Afghanistan freden och gick till angrepp mot det brittiska imperiet — det tredje afghanska kriget 1919. Afghanerna vann ett par inledande framgångar, och de följande freds-förhandlingarna i Rawalpindi visade att emiren riktigt bedömt läget.

Krigströttheten i Storbritannien och oron i Indien efter Amritsar-massakern några månader tidigare resulterade i en fred som gav Afghanistan rätt att uppta diplomatiska förbindelser med omvärlden och att förhandla direkt med det avlägsna och jämförelsevis fredliga London i stället för med det aggressivare New Delhi. Vidare fick emiren rätt att anta kungatitel. Där- emot drog briterna in de subsidier de tidigare årligen erlagt till honom.

De nya möjligheter Rawalpindi-freden öppnade för afghansk diplomati begagnades flitigt av regeringen i Kabul. Afghanistan inledde diplomatiska förbindelser med ett stort antal länder när och fjärran, Kung Amanullah gav sig ut på en stor rundresa genom Västeuropa, Sovjetunionen och Främre Orienten. 1934 inträdde Afghanistan i Nationernas Förbund, och 1937 ingick det tillsammans med Turkiet, Irak och Persien den s. k. Saadabadpakten. Det andra världskriget rev visserligen sönder detta aktstycke, men Afghanistan lyckades bevara sin vid det laget hävdvunna neutralitet.

»Ett folk av rövare»

Det säger sig självt mot bakgrunden av landets historia att dess befolkning inte gärna kan göra anspråk på någon högre grad av renrasighet. Även på det språkliga området är förbistringen stor. Den arabiske resenären Ibn Batuta, som 1333 besökte Kabul, förklarade att

stadens invånare tillhörde en persisk stam och kallades afghaner, nästan alla var rövare. Persiska eller rättare sagt en arkaisk form av persiska vanligen kallad farsi är också ett av landets båda officiella språk. Det talas av cirka 25 % av landets till 12 miljoner invånare vanligen uppskattade befolkning (någon tillförlitlig uppgift saknas i avvaktan på 1960 års internationella folkräkning). Det andra officiella språket är pushtu (pakhto), som cirka 60 % av befolkningen har till sitt modersmål. Av återstoden talar flertalet olika turkiska dialekter.

Den religiösa homogeniteten är så mycket större. Som tidigare framhållits kom buddhismen till Afghanistan på 200-talet f. Kr. på sin väg till Kina och Tibet. Islams segertåg på 600- och 700-talen gjorde emellertid rent hus med buddhismen, och endast de kolossala buddhastatyerna i Bamian och Kabuls museiskatter erinrar i dag om detta skede. Flertalet afghaner bekänner sig till den sunnitiska riktningen, som bland andra kungen och hans ministrar måste omfatta. I gränstrakterna till Persien finns någon miljon shiiter, som inte erkänner andra kalifer än dem som tillhörde profetens släkt och inga andra heliga skrifter än koranen. Aga Khans ismailitiska riktning är också företrädd. Den nuvarande författningen garanterar hinduer och mosaiska bekvännare m. fl. full religionsfrihet. Under

gångna århundraden har landet emellertid upplevt åtskilliga religionsfejder; främst mellan den sunnitiska majoriteten och shiiterna, som ofta understöddes av sina persiska trosfränder.

Konsolidering

En viktig förutsättning för att Afghanistan så pass framgångsrikt kunde spela sin roll som buffertstat utgjorde den konsolidering av centralregeringens maktställning som emiren Abdur Rahman genomdrev under 1800-talets sista decennier. Denne märklige furste — som för övrigt är den siste och en av de få afghanska härskare det förunnats att dö sotsdöden i okvald besittning av sin makt — lyckades inte bara med balansgången att tillfredsställa britternas anspråk på medgörlighet samtidigt med afghanernas på stursk självhävande, utan också med att driva in de dittills rätt självrådiga stamhövdingarna i Herat, Kandahar och andra avsidens landsändar under Kabuls välde. Det blev härigenom svårare för briter och ryssar att hetsa upp de lokala ledarna mot varandra för att sedan ta dessa oroligheter till förevändning för intervention. De metoder Abdur Rahman använde för att nå sina mål var givetvis ofta långt ifrån överensstämmande med viktoriansk moral. Sonen och efterträdaren Habibullah fortsatte faderns politik men sökte mildra handlaget och mördades 1919.

Med hans son Amanullah bryter den nya tiden in i Afghanistan. Amanullah besegrade som sagt britterna 1919, antog kungatitel 1926, besökte ett stort antal främmande länder och ville liksom Kemal Atatürk i Turkiet, Reza Shah i Persien och bolsjevikerna i Ryssland snabbast möjligt modernisera sitt land. Liksom Reza Shah lyckades sämre än Kemal Atatürk, lyckades emellertid också Amanullah sämre än Reza Shah i sina ansträngningar. Orsaken är, enligt auktoriserad afghansk uppfattning, inte att Persien ligger längre bort från den europeiska inspirationskällan än Turkiet, och Afghanistan längre bort än Persien, utan att Afghanistan låg närmare det framstegsfientliga brittiska imperiet än Persien, och Persien närmare det än Turkiet. Amanullahs forcerade och dyrbara reformprogram väckte i alla händelser stark opposition framför allt hos de konservativa mullorna, som såg sin maktställning hotad. 1929 måste han lämna landet och bege sig till sitt kära Europa, där han avled för några månader sedan. Fotografier från kungaparets resa i Europa, där drottningen sågs samtala med främmande män och utan slöja, spelade en stor roll i den folkliga agitationen mot den framstegsivrande monarken. Enligt gängse uppfattning i Afghanistan härstammade fotografierna från brittiska agenter. Upprorets militärt drivande kraft var en grotesk rövar-

hövding kallad Badsja Sakau, »Vattenbärarens son», vars historiska insats emellertid är att han under månaderna efter Amanullahs fördrivande för lång tid framåt komprometterade de reaktionära strömningarna, vilket gjorde det möjligt för Amanullahs släkting Nadir Shah, som nu besteg tronen, att fortsätta företrädarens politik, låt vara i ett något lugnare tempo. Han lyckades på några år lägga grunden till dagens Afghanistan, innan han mördades 1933. Sonen Zahir Shah, Afghanistans nuvarande monark, är den förste av landets härskare som fått sin utbildning i Europa, närmare bestämt i Frankrike.

Enligt den författning Nadir Shah 1931 gav sitt land är Afghanistan en konstitutionell monarki. Monarken är oansvarig och omger sig med parlamentariskt ansvariga ministrar. Parlamentet har två kamrar; en nationalförsamling, vars 171 medlemmar väljs för 3 år av alla manliga medborgare som fyllt 20 år, och en senat, vars 50 medlemmar nomineras av monarken. Denne är också sista instans, om kamrarna stannar i skiljaktiga beslut, vilket i realiteten gör »folkviljan» konstitutionellt vanmäktig. Vid sidan av parlamentet finns en stormannaförsamling — jirga — närmast erinrade om Privy Council i Storbritannien. Jirgan sammankallas vid enstaka tillfällen för att dryfta särskilt betydelsefulla frågor. Senast inkallades den 1955

för att ta ställning till Pakhtoonistanfrågan och de ryska hjälperbjudandena.

I Afghanistan gäller i hög grad att »le pays réel» inte nödvändigtvis är identiskt med »le pays légal». Av de parlamentariskt ansvariga ministrarna är för närvarande premiärministern, prins Daud, och utrikesministern, prins Naim, kungens kusiner och handelsministern en något avlägsnare släkting till monarken. Detta är, nota bene, det lägsta antal kungliga regeringsmedlemmar som förekommit. Parlamentet saknar partier i västerländsk mening och domineras i stället av kungahusets stamfränder och deras klienter. De reella avgörandena träffas inte av de konstitutionella organen utan av de »ruling few» som utgörs av monarken och hans närmaste släktingar såsom ledare för en stamkonstellation, som i sin tur hålls samman av rent feodala band. Någon i västerländsk mening fri press förekommer inte.

Från slöja till schallet

Ett av de största hindren för en snabb modernisering av landet är den höga analfabetismen, enligt en FN-undersökning 90%. Man har emellertid nu infört kostnadsfri och obligatorisk folkundervisning. Som ett medel att göra läraryrket mera attraktivt har samtidigt blivande lärare befriats från värnplikt. Vidare färdigställs årligen ett växande antal skollokaliter. Förutom

bottenskolor finns det ett antal lycéer, bl.a. ett franskt och ett tyskt, vartill kommer Kabuls universitet, grundat 1932. Här studerar ett par hundra afghanska studenter; ungefär lika många bedriver akademiska studier vid europeiska, amerikanska och ryska universitet.

Ett annat strategiskt område när det gäller att göra ett orientaliskt land västerländskt är kvinnoemancipationen. Det var mycket Amanullahs oförskräckta försök att i ett slag få Afghanistans kvinnor att träda ut ur sin traditionella »purdah», klä sig västerländskt och utan slöja, »burqa», och ge sig ut på arbetsmarknaden som vållade hans fall. Det skulle också dröja trettio år innan regeringen på nytt vågade ta ett initiativ på detta område. 1959 belades det dock med stränga straff att skymfa kvinnor för att de gick västerländskt klädda och visade sig utan »burqa». Samtidigt fick statstjänstemännen vinkar om att deras hustrur borde föregå med gott exempel. Som övergångsform rekommenderades solglasögon och schallet. När det gäller engifte har kung Zahir själv gått i spetsen. Det finns också redan ett litet antal afghanska yrkeskvinnor, mest sjuksköterskor, lärarinnor och sedan några månader flygvärdinnor. På Kabuls gator möter man i dag ganska många obeslöjade afghanskor.

Sedan Afghanistan 1946 invalts i

Förenta Nationerna och därefter i hela raden av internationella organ, WHO, FAO, UNESCO, ICAO etc., har internationellt ansedda specialister i växande omfattning ställts till den afghanska regeringens förfogande. För närvarande verkar ett 80-tal sådana experter i landet, däribland två svenskar. Deras uppgifter varierar från att kartlägga landet, att inventera dess mineraltillgångar, att utrota malaria och spetälska, till att bygga upp en väderlekstjänst och att undersöka förutsättningarna för irrigation. 1956 påbörjades en femårsplan för landets utveckling och modernisering, som man väntar sig mycket av.

På det militära området har turkiska och ryska instruktörer inkallats för att söka omvandla de traditionellt utomordentliga afghanska guerillakämparna till soldater i en modern armé.

Persianskinn och mattor

Passen över Hindukush och kringliggande bergsmassiv, varav Khyber endast är det namnkunnigaste, hade och har inte bara en strategisk betydelse. Genom dem gick några av Asiens viktigaste karavanvägar. Här forslades thé och siden på tvåpuckliga kameler från Kina, hit kom dromedarer lastade med andra textilier, kryddor och ädelstenar från Indien, med pälsverk från Sibirien och med redskap och mycket annat från Persien

och Medelhavsländerna. Kabul och Balkh var jämte Samarkand, Bochara, Kashgar och Isfahan under århundraden centra för världshandeln. Mongolhordernas härjningståg utarmade visserligen städernas hinterland men rubbade inte deras internationella betydelse. Först sedan kompassen funnit vägen från Kina till Europa och Vasco da Gama rundat Godahoppsudden började de centralasiatiska basarerna förlora i betydelse. Den extrema motsatsen till den handelsposition landet åtnjöt under medeltiden upplevde Afghanistan mellan det andra och det tredje brittisk-afghanska kriget, då landet var nästan helt isolerat från omvärlden.

I dag är läget åter ett annat. Handelsförbindelser har upptagits med ett stort antal länder. Ryska, amerikanska, tyska, holländska och franska firmanamn möter en på Kabuls modernare affärsgator, och afghanska exportagenter har givit sig ut på världsmarknaden. Landets stapelvaror är karakulskinn — till afghanernas förtret vanligen kallade persianskinn — och givetvis mattor, med eller utan det karakteristiska elefantfotmönstret. Härtill kommer textilier och frukt. Landets viktigaste handelspartner är numera Sovjetunionen, delvis till följd av att transittrafiken genom Pakistan tidvis spärats.

För att minska importbehovet och bereda ökad sysselsättning har

under de senaste åren en del industrier anlagts, bland annat cement-, textil-, socker- och konserverfabriker. Till stor glädje har man nyligen påträffat betydande oljefyndigheter i landets norra delar. Ännu lever emellertid cirka 90% av befolkningen av jordbruk och boskapskötsel. Omkring två miljoner pakhtooner är nomader och tillbringa vintrarna kring den pakistanska gränsen och somrarna mellan Hindukush och Amu Darja, där det finns goda beten för deras hjordar.

Konkurrerande samexistens

1947 upphörde kejsardömet Indien att finnas till och lämnade plats för de fria samväldesstaterna Indien och Pakistan. Ingenting kunde mer ha revolutionerat förutsättningarna för Afghanistans utrikespolitik. I stället för Storbritannien fick man det väsentligt svagare Pakistan, som dessutom redan från sin tillkomst låg i konflikt med Indien, som granne i Khyberpasset. Det dröjde inte heller länge förrän den afghanska regeringen gjorde sig till tolk för sina omkring sex miljoner pathanska stamfränder i den pakistanska nordvästgränsprovinsen och krävde att dessa skulle få bilda ett eget Pakhtoonistan. Att majoriteten av de röstande bland dessa stridbara och självmedvetna pathaner vid en folkomröstning 1947 förklarade sig vilja höra till Pakistan förklarades sakna betydelse, då det enda alter-

nativet den gången var anslutning till Indien. Tanken är givetvis på afghanskt håll att Pakhtoonistan skulle bli en afghansk provins eller i varje fall komma att ty sig till Afghanistan. Däremot torde det ej vara meningen att även pakhtoonerna i Afghanistan skulle bryta sig ut och tillsammans med fränderna på andra sidan gränsen bilda ett självständigt hem för alla pakhtooner. Enligt pakistansk uppfattning är det behovet av att hålla sig väl med de lika stridsglada stammarna inom det egna landet som ligger bakom den afghanska regeringens Pakhtoonistanpolitik.

1955 kom Pakhtoonistanfrågan i det internationella rampljuset. Pakistan hade då anslutit sig till SEATO och Bagdadpakten och dess armé liksom Persiens börjat utrustas med amerikanskt materiel. Afghanska framställningar i Washington om motsvarande leveranser till Afghanistan så att balansen i Khyberpasset inte skulle rubbas hade mötts av amerikanska motkrav, som man i Kabul ej ansett sig kunna tillmötesgå. Det är därför inte underligt att glädjen stod högt i tak i kungaborgen, när Bulganin och Chrusjtjev mellanlandade i Kabul på hemväg från sin turné genom Indien och Burma i december 1955 och på ett bräde lovade afghanska regeringen 100 miljoner dollars, ett sjukhus, femton bussar och så mycket militär utrustning som rimligen kunde komma i fråga och allt detta utan minsta krav på

motprestationer utan som ett utslag av grannsämja. Samtidigt förklarade gästerna att de helt ställde sig bakom Afghanistan i dess rättmätiga kamp för det pakhtoonska folkets frigörelse.

Under de fem år som gått sedan dess har Afghanistan levt högt på stormaktsrivaliteten. Ryssarna och deras allierade har pumpat in cirka 200 miljoner dollars i landet, amerikanarna närmare 100 miljoner. Indien, Förenade Arabrepubliken och Indonesien är i själva verket de enda icke-kommunistiska länder som erhållit större rysk hjälp. Ryssarna har bl. a. byggt militära och civila flygfält i Kabul och håller på med en landsväg från Kabul till ryska gränsen. Amerikanarna bygger en motsvarande väg från Kabul till pakistanska gränsen, ett internationellt flygfält i Kandahar och åtskilligt annat. Västtyskland har intresserat sig för textilindustrins modernisering. Britter, fransmän, tjecker, polacker, kineser och japaner har alla olika projekt på gång. Resultatet är att Afghanistan genomgår en påfallande snabb omvandlingsprocess, i varje fall på ytan. Den relativa frånvaron av ackompanjerande sociala och politiska reformer ger dock det hela ett något ihåligt intryck.

För femtio år sedan skulle vägbyggen av den typ ryssar och amerikanare nu gripit sig an med oundvikligen ha lett till en storpolitisk kris; kosacker skulle ha beordrats vattna sina hästar i Amu Darja och

den anglo-indiska armén att inta »forward positions» i Khyberpasset. Nu accepteras det hela som ett led i »1900-talets hednamission».

Synbara bevis på sitt lands roll i storpolitiken har afghanerna fått i de officiella besök Chrusjtjev, Nehru, Chou En-lai, Eisenhower och många andra mäktiga länders regeringschefer avlagt i Kabul. Att de gäster som stött de afghanska pakhtoonistansträvandena generellt fått ett varmare mottagande än de som i likhet med den pakistanska regeringen håller fast vid den »imperialistiska» Durandlinjen, säger sig självt.

Det saknas emellertid inte de som fruktar att den afghanska regeringen givit sig in i ett för högt spel, när den så villigt accepterat så mycken och framför allt militär hjälp från Östblocket. Afghanistans inlemmande i den ryska intress sfären skulle, enligt mångas uppfattning, vara en närmast oundviklig följd av den brittiska reträtten från Indien, som berövat landet dess raison d'être som buffertstat. Uppenbarligen litar man emellertid i Kabul på att inga »strings» är häftade vid den ryska generositeten. Någon kommunistisk aktivitet synes ej förekomma i landet, och det korrekt hjärtliga förhållandet mellan den feodala regeringen i Kabul och den kommunistiska i Moskva beskrives lättast med frasen »les extrêmes se touchent». Afghanistan är ju jämte Finland det enda av Sovjetunionens grannlän-

der, som varken är kommunistiskt eller västmaktsallierat, och mycket talar för att man i Kreml vill statuera ett exempel i »co-existence». Som prins Daud förklarade på en

presskonferens inför Eisenhowers besök i december 1959: »Om ryssarna vill göra Afghanistan till ett skyltfönster, så har vi ingenting däremot. Vi bara vinner på det.»